

tum ut testificant, ut fit in perjurio, sed ut existenti (ut sic dicam), et habenti supremam excellentiam, cui per talem blasphemiam derogatur.

16. *In eodem actu duplex malitia distincta potest esse, perjurii, scilicet, et blasphemiae.* — Ex quibus omnibus intelligi potest, quamvis contingat blasphemiam et perjurium in eodem actu conjungi, nihilominus semper manere distinctas malitias, ideoque ita esse actum in confessione aperiendum, ut utraque illius malitia explicetur. Unde etiam e converso sequitur, licet juramentum ratione modi jurandi blasphemiam contineat, si tamen non cadat supra mendacium, non habere specialem malitiam mortalem perjurii, sed tantum blasphemiae; quia, ut supponitur, juramentum est per verum Deum, et non est perjurium, quia non est ad confirmandum falsum; ergo non habet malitiam mortalem sub praecisa ratione juramenti, sed solum sub ratione contumeliae et convicii in Deum. At vero, e converso, qui per Deum verum falsum jurat, si nullam aliam circumstantiam pravam misceat, licet sit perjurus, non est blasphemus, ut docuit D. Thomas supra, art. 3, ad 2. Quia licet afferat Deum in testem falsitatis, non tamen affirmat cum esse mendacem, neque sperat Deum testificaturum illud mendacium, sed solum sub Dei auctoritate vult alium decipere; et potius sperat (ut divus Thomas ait) *quod Deus super illud non testificetur per aliquod evidens signum.* Atque constat malitias perjurii et blasphemiae adeo esse distinctas, ut saepe possint mutuo ad invicem separari, licet interdum possint conjungi.

17. *Qui promittit peccatum in honorem Dei se facturum, est blasphemus.* — *Et qui ad laudandum Deum turpi utitur verbo.* — *Blasphemiam item est abuti verbis Scripturae, non tamen semper.* — Et juxta haec potest fieri discursus circa alios actus religionis, et vitia quae contra illos committuntur; nam cum illis potest saepe conjungi blasphemiam, praesertim si cum sufficienti advertentia, et multo magis si cum directa intentione fiant; ut si quis Deo promittat peccatum aliquod in honorem ejus facere, non solum est iniquus in malo promittendo, sed etiam est blasphemus, quia illud magis est verbum convicii, quam honoris, potiusque videtur esse comminatio quam promissio. Similiter, qui ad laudandum Deum, profana aut turpia verba assumit, si per ea verba Deum laudare intendat, blasphemiam in ipsum committere videtur, quia in

actu exercito significat, Deum gaudere similibus laudibus, et ita facit Deum contemptibilem potius quam laudabilem; et ita videtur sentire Navarr., dicto c. 12, n. 87. Verum est, quod si hujusmodi cantilenae non proferantur nec referantur ad laudem Dei, sed misceantur aliis veris laudibus Dei, non erunt proprie blasphemiae, licet non careant alia malitia irreligiositatis, vel sacrilegii, ut infra dicemus, de Oratione tractando. Similiter aliqui inter blasphemias numerant abusum verborum sacrae Scripturae ad conficiendos profanos libellos, vel ad actiones lubricas, et similia. Hoc tamen vitium regulariter potius sacrilegium est quam blasphemiam; si tamen tantus esset abusus, ut veritati et auctoritati illorum verborum derogari videretur, profecto contumelia transiret in auctorem eorum, et malitiam blasphemiae participaret; et ideo Concilium Tridentinum, sess. 4, in fine, hoc vitium reprehendens et prohibens, a nomine sacrilegii vel blasphemiae abstinere, vocatque *temeritatem, irreverentiam, et contemptum.*

18. *Utrum blasphemiae omnes sint ejusdem speciei.* — *Pars affirmativa.* — *Negativa pars valde probabilis judicatur.* — *Blasphemiae haereticales non differunt specie.* — Tertio loco fieri potest comparatio inter ipsas diversarum blasphemiarum malitias, inquirendo an omnes sint ejusdem speciei, seu (quod idem est) ejusdem gravitatis essentialis; nam quod in individuo, seu accidentaliter una possit esse gravior alia, dubium non est. In quo Cajetanus, d. q. 13, art. 1, et in Sum., verb. *Blasphemiam*, absolute docet omnem blasphemiam esse ejusdem speciei, quem multi moderni sequuntur, nullam tamen probationem adducunt, nisi quod omnes blasphemiae sunt contrariae religioni, quatenus cultum patriae debet Deo; unde inferunt quod, sicut religio, et patria una est, ita et blasphemiam; quae tamen ratio non convincit, quia facilius vitia multiplicantur, quam virtutes, ut supra dictum est. Potest tamen illa sententia confirmari, quia omnia perjuria sunt ejusdem speciei, et omnes haereses; ergo et omnes blasphemiae. Nihilominus contrariam sententiam censeo esse valde probabilem, nam blasphemiae haereticales videntur specie distingui a non haereticis, quia continent deformitatem et injuriam longe diversae rationis. De haereticis autem inter se comparatis, D. Thomas, d. q. 13, art. 1, ad 3, sentit non differre specie formaliter in ratione blasphemiae, quia omnes reducuntur ad enunciationem falsam de Deo,

quod est verisimilius; et similiter blasphemiae non haereticales solum videntur distingui secundum magis et minus in ratione contumeliae aut convicii.

19. *Utrum blasphemiam in Deum prolata distinguatur specie, ab ea quae profertur in Sanctos.* — Possunt autem in hoc ordine distinguui specie, in ratione blasphemiae, maledicta aut contumeliae in Deum vel in Sanctos immediate prolata; quia adoratio Sanctorum etiam respective, et in ordine ad Deum est diversae rationis ab adoratione debita ipsi Deo propter se. Sed licet in blasphemiam contra Sanctum prolata inveniatur aliqua malitia specie distincta a propria malitia blasphemiae, quae est contra Deum, nihilominus facile sustineri potest malitiam blasphemiae, quae est in illo actu, quatenus in Sancto maledicitur Deus, ejusdem speciei esse cum blasphemiam immediate in Deum prolata. Parum vero hoc refert, dummodo intelligamus in convitio contra Sanctum prolato duas ad minus esse malitias: unam contra illam personam, quae contumelia afficitur, cum sit per se digna honore, quae malitia proprie est contra dulum, et consequenter est distincta specie a propria malitia blasphemiae. Altera malitia est, quatenus illa contumelia redundat in Deum ipsum, et illi censetur principaliter fieri, et per hanc constituitur proprie ille actus in ratione blasphemiae. Haec tamen distinctio sufficit, ut ratione alterius malitiae conjunctae haec circumstantia explicanda sit in confessione, et ita in ordine ad illam, talis differentia quasi specifica censenda est, quod est observandum pro omnibus blasphemis, quae habent adjunctas in ipsis materialibus actibus malitias aliarum rationum. Et haec sufficiant de malitia blasphemiae.

CAPUT VII.

DE POENIS BLASPHEMIAE IN FORO DIVINO, CANONICO ET CIVILI.

1. *Nulla est blasphemiam irremissibilis.* — Materiam hanc brevissime ac remissive expediendam, quia, quae ad dogmata fidei vel ad conscientiam spectant, alibi a nobis tractata sunt; quae vero ad externum judicium pertinent, nostra non sunt. Primo ergo respondet blasphemiam gravissima poena in foro Dei, quae erit aeterna, nisi in hac vita remissio talis culpae obtineatur; ubi statim occurrebat quaestio, an aliqua blasphemiam sit apud Deum irremissibi-

lis, ita ut haec sit quasi poena tali blasphemiam specialiter imposita in foro divino, quod tractare solent Theologi de blasphemiam in Spiritum Sanctum. Sed de hac re dixi disput. 8 de Poenit., sect. 1, ubi explicui nullam esse blasphemiam irremissibilem simpliciter; sed aliquam ita appellari, quia directe opponitur dispositioni necessariae ad peccati remissionem, et ideo reddit illius remissionem valde difficilem.

2. *Nulla censura incurritur propter blasphemiam ipso facto.* — Secundo, considerari potest blasphemiam in ordine ad sacramentale judicium confessionis. Et sic potest imprimis de illa dubitari, an blasphemiam habeat censuram aliquam ipso jure annexam, vel reservationem; nam haec etiam esse solet quasi quaedam poena. Breviter tamen dicendum est, nullam incurri censuram ipso facto propter tale peccatum, quia in jure nulla legitur; solum enim in cap. *Si quis*, 22, q. 1, imponitur poena depositionis clerico blasphemanti; verumtamen nec imponitur ipso facto, sed imponi praecipitur, nec etiam illo modo poena illa est in usu, ut Doctores statim citandi fatentur. Quapropter nec reservationem habet hoc peccatum ipso jure annexam, quia nec talis reservatio facta est Papae, quia haec non solet fieri sine annexa censura, nec etiam facta est Episcopo ex vi communis juris, quia nulli legitur: nam in c. *Statuimus*, de Maledictis, quod citari solet, non est sermo de reservatione in foro poenitentiae, sed de poena in foro contentioso, ut notavi disp. 28 de Poenitent., sect. 3, n. 10, ubi hoc latius tractavi, et specialiter adverti Concilium Lateran., sub Leone X, sess. 9, supponere ordinarios confessores posse absolvere ab hoc peccato, praecipere tamen ut id non faciant, nisi imposita gravissima poenitentia. Sed in hac etiam restrictione, ut ait Armilla, verb. *Blasphemiam*, num. 5, lex illa non est in usu recepta; atque ita communi seu divino juri in hoc standum est.

3. *Propter hoc crimen decernitur poena in judicio humano imponenda.* — Tertio, decernitur propter hoc delictum poena in exteriori judicio humano imponenda, tam per legem canonicam antiquam et communem, ut pro clericis in dicto c. *Si quis*, 22, q. 1, pro laicis vero in dicto c. 2 de Maled., quam per novas constitutiones dicti Concilii Lateran. et Julii III, in quodam Motu proprio, qui incipit: *In multis depravatis*; et in alio Pii V, qui incipit: *Cum primum Apostolatus officium*. Haec vero

novæ constitutiones usu receptæ non sunt. Punitur etiam hoc delictum per leges civiles in Authentic. *Ut non luxurientur*, etc., supra citato. De quibus pœnis legi possunt Glossa et Doctores, eisdem locis, et Bernardus Diaz, cum scholio Salzedi, dicto c. 110 Practicæ; et Covarr., dicto § 7, a n. 10; et Jul. Clar., lib. 5, § *Blasphemia*; et Simancas, in Catholicis in-

stitutionibus, tit. 8; Castro, lib. 1 de Justa hæ. punit., c. 12, et Azor., dicto lib. 9, c. 28, q. 5 et sequentibus, qui referunt alios; et late tractant quomodo peccatum hoc sit misti fori, et quomodo blasphemia hæreticalis ad inquisitores hæreticæ pravitatis pertineat, et alia, quæ ad forense negotium magis spectant.

FINIS LIBRI PRIMI.

INDEX CAPITUM LIBRI SECUNDI

DE SUPERSTITIONE.

- CAP. I. *Quid sit superstitio, et quomodo committi possit.*
 CAP. II. *De modis et gravitate superstitutionis in cultu veri Dei.*
 CAP. III. *Quid sit idololatria, et quod ejus objectum.*
 CAP. IV. *Quomodo adoratio divina tribui possit idolo.*
 CAP. V. *Quenam fuerit idololatriæ origo.*
 CAP. VI. *Quam gravis culpa sit idololatria, et ejus pœna.*
 CAP. VII. *Quid sit divinatio, et unde habeat malitiam.*
 CAP. VIII. *De malitia divinationis expresse a dæmone postulata.*
 CAP. IX. *De superstitiosa divinatione per implicitum pactum.*
 CAP. X. *Solvuntur difficultates circa prædictas species divinationum.*
 CAP. XI. *De prohibitione judicandi occulta per astra.*
 CAP. XII. *An sortes semper sint superstitiosæ ac prohibitæ.*
 CAP. XIII. *Quæ divinatio per somnia superstitiosa sit.*
 CAP. XIV. *An in operibus magiæ pactum cum dæmone detur.*
 CAP. XV. *Quæ sint species magiæ.*
 CAP. XVI. *An opera magiæ præstigiiosa sint, an vera.*
 CAP. XVII. *Quæ media liceant ad tollenda maleficia.*
 CAP. XVIII. *An liceat uti maleficio ad tollendum aliud.*
 CAP. XIX. *De pœnis quas divini, magi et malefici incurrunt.*

LIBER SECUNDUS

DE SUPERSTITIONE.

CAPUT I.

QUOMODO SUPERSTITIO CIRCA DEUM VERUM ESSE POSSIT, ET QUID ILLA SIT.

Superstitio, ex communi sententia, vitium est religioni Dei contrarium, ut in superioribus tactum est, et mox latius videbimus. Non est autem una tantum species vitii, sed quasi genus quoddam proximum multas sub se continens species; nam quædam superstitio est circa Deum verum, alia circa Deos falsos, vel expresse, vel tacite, de quibus omnibus in discursu hujus libri dicendum est.

1. *Nominis etymologia.*—Primum omnium observandum est, quod superstitio excessum quemdam importat, quia juxta communem usum nimium Dei cultum significat, ut con-